

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
Rozdział I. TEORETYCZNOPRAWNE ZAGADNIENIA STOSUNKÓW FINANSOWYCH POMIĘDZY PAŃSTWEM A SAMORZĄDEM TERYTORIALNYM	13
1. Publiczna gospodarka finansowa państwa i samorządu terytorialnego	13
2. Podział zadań, wydatków i dochodów pomiędzy państwo a samorząd terytorialny	15
3. Przesłanki wyznaczające zadania i wydatki państwa, gminy i innych wspólnot terytorialnych ..	17
4. Trzy sfery kompetencji państwa i samorządu terytorialnego w dziedzinie podatków	20
5. Pionowy i poziomy podział dochodów pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne ..	23
6. Podział źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne	24
6.1. System konkurencji podatkowej	25
6.2. System rozgraniczenia źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy oraz inne wspól- noty terytorialne	26
6.3. System dodatków do podatków	27
6.4. System udziałów podatkowych	28
6.5. Systemy mieszane	30
7. Składki, dotacje i subwencje jako dochody gmin i innych wspólnot terytorialnych	30
7.1. Składki	30
7.2. Dotacje i subwencje	32
8. Zagadnienie decentralizacji administracji publicznej i finansów	34
Rozdział II. USTRÓJ, ORGANIZACJA I ZADANIA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ..	37
1. Ustrój i zadania samorządu terytorialnego — ogólne uwagi	37
2. Ustrój, pozycja i zadania samorządu gminnego	41
3. Pozycja i zadania samorządu powiatowego	44
4. Pozycja i zadania samorządu województwa	47
5. Miejscowości, miasta, gminy, jednostki pomocnicze gminy, powiaty, miasta na prawach powiatu, województwa. Jednostki samorządu terytorialnego a podział terytorialny	52
Rozdział III. OGÓLNE ZAGADNIENIA PRAWNE FINANSÓW SAMORZĄDU TERYTO- RIALNEGO W POLSCE	61
1. Konstytucyjne zasady dotyczące dochodów samorządu terytorialnego	61

2. Instytucje prawne w sferze finansów samorządu terytorialnego	66
2.1. Pojęcie prawa finansowego	67
2.2. Płaszczyzna materialnoprawna i proceduralna	68
2.3. Prawne formy działania samorządu	68
2.4. Źródła prawne dotyczące finansów samorządu	69
2.5. Wykładnia prawa	70
3. System prawnofinansowy samorządu terytorialnego — charakterystyka i źródła prawa	70
3.1. Uwagi wstępne	70
3.2. Regulacje dotyczące stosunków finansowych państwo–samorząd	72
3.3. Ustawy o systemie dochodów samorządowych	73
3.4. Ustawy o zadaniach i wydatkach samorządu	74
3.5. Przepisy dotyczące budżetów samorządów	75
3.6. Przepisy o długu publicznym samorządu	75
3.7. Przepisy dotyczące kontroli i nadzoru nad finansami samorządu	76
4. Środki publiczne jednostek samorządu terytorialnego (dochody i przychody)	76
Rozdział IV. PODATKI, OPŁATY I DOCHODY MAJĄTKOWE GMINY	81
1. Ogólne zagadnienia podatkowe	81
1.1. Ustawy podatkowe	82
1.2. Pojęcie podatku, obowiązku podatkowego i zobowiązania podatkowego	84
1.3. Podatnik, płatnik, inkasent. Państwowe i samorządowe organy podatkowe. Decyzje w spra- wach podatkowych	86
1.4. Egzekucja w sprawach podatkowych i przepisy karnoskarbowe	88
2. Podatki gminne pobierane przez samorządowe organy podatkowe	88
2.1. Podatek od nieruchomości	91
2.2. Podatek rolny	94
2.3. Podatek leśny	97
2.4. Podatek od środków transportowych	97
2.5. Podatek od posiadania psów	98
2.6. Opłata targowa	99
2.7. Opłata miejscowa	100
2.8. Samoopodatkowanie mieszkańców	103
3. Podatki gminne pobierane przez urzędy skarbowe	103
3.1. Karta podatkowa	104
3.2. Podatek od spadków i darowizn	106
3.3. Opłata skarbową	109
4. Uprawnienia podatkowe organów gminy. Władztwo podatkowe	112
5. Opłaty gminne	112
5.1. Opłata administracyjna	114
5.2. Opłata za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	115
5.3. Różne opłaty, kary, grzywny	116
5.4. Zagadnienie opłat i cen związanych z działalnością gospodarczą komunalnych jednostek organizacyjnych i za korzystanie z gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej ..	118
6. Dochody z majątku i przedsiębiorstw gminy, inne dochody prywatnoprawne	118
6.1. Czynsze najmu i dzierżawy z tytułu najmu lub dzierżawy lokalu, budynku, gruntu lub in- nych rzeczy bądź praw będących własnością gminy	119
6.2. Opłaty z tytułu oddania gruntu stanowiącego własność gminy w użytkowanie wieczyste ..	119
6.3. Opłaty z tytułu oddania gruntu stanowiącego własność gminy w trwały zarząd	119
6.4. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości stanowiących własność gminy	120
6.5. Opłaty adiacenckie	120
6.6. Opłaty za niezabudowanie bądź niezagospodarowanie nieruchomości gruntowych w okre- ślonym terminie	120

6.7. Zyski z zakładów i spółek	121
6.8. Dochody związane z przepisami o prywatyzacji przedsiębiorstw komunalnych	121
6.9. Inne dochody prywatnoprawne	121
Rozdział V. UDZIAŁY W PODATKACH JAKO DOCHODY SAMORZĄDÓW GMINNYCH	123
1. Udział samorządu gminnego w podatku dochodowym od osób fizycznych	123
1.1. Ogólne uwagi o podatku dochodowym od osób fizycznych	123
1.2. Konstrukcja udziału obowiązująca współcześnie	125
1.3. Konstrukcja udziału stosowana od 1991 do 1996 roku	127
1.4. Niektóre problemy dotyczące przekazywania udziału	129
1.5. Problem roszczenia prawnego o udział w podatku	130
2. Udział gmin w podatku dochodowym od osób prawnych	134
2.1. Uwagi ogólne o podatku dochodowym od osób prawnych	134
2.2. Współczesna konstrukcja udziału w podatku dochodowym od osób prawnych	135
2.3. Konstrukcja udziału stosowana do 1997 roku	137
3. Udział gmin w opłacie eksploatacyjnej	138
Rozdział VI. SUBWENCJA OGÓLNA JAKO DOCHÓD SAMORZĄDU GMINNEGO ORAZ WPLĄTY SAMORZĄDÓW GMINNYCH NA RZECZ ZWIĘKSZENIA SUBWENCJI OGÓLNEJ	141
1. Uwagi ogólne	141
2. Kwota (subwencja) wyrównawcza	142
3. Wpłaty gmin na rzecz zwiększenia subwencji ogólnej	147
4. Kwota (subwencja) ogólna obliczana według przeliczeniowej liczby mieszkańców gminy ...	149
5. Część rekompensująca subwencji ogólnej	151
6. Część oświatowa subwencji ogólnej	152
7. Problem roszczenia prawnego o subwencję ogólną	155
8. Zmniejszenie i zwrot subwencji ogólnej	157
Rozdział VII. DOTACJE CELOWE JAKO DOCHODY SAMORZĄDÓW GMINNYCH	159
1. Dotacje celowe na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej	159
2. Dotacje celowe na dofinansowanie inwestycji gmin realizowanych jako zadania własne	161
3. Dotacje celowe na finansowanie zadań realizowanych na podstawie porozumień	162
4. Dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych gmin	163
5. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie wypłat dodatków mieszkaniowych ...	164
6. Środki samorządów gminnych otrzymywane w związku z funkcjonowaniem przepisów ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu	167
7. Środki pochodzące z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	168
Rozdział VIII. DOCHODY SAMORZĄDU POWIATOWEGO	171
1. Dochody powiatu w świetle ustawy o samorządzie powiatowym	171
2. Dochody powiatu w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego — ogólna charakterystyka	172
3. Udział powiatu w podatku dochodowym od osób fizycznych	173
4. Subwencja ogólna dla powiatu — część wyrównawcza	175
5. Subwencja oświatowa	176
6. Subwencja drogowa (część drogowa subwencji ogólnej)	177
7. Dotacje celowe na dofinansowanie inwestycji realizowanych przez powiat jako zadanie własne	179

8. Zasady dotowania zadań realizowanych na mocy porozumień	180
9. Dotacje celowe z budżetu państwa, Funduszu Pracy i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	181
10. Propozycje reform dochodów samorządu powiatowego	184
11. Dochody samorządu powiatowego w II Rzeczypospolitej — ogólne uwagi	190
Rozdział IX. DOCHODY SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA	193
1. Dochody samorządu województwa w świetle ustawy o samorządzie województwa i ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego — ogólna charakterystyka	193
2. Udziały w podatkach dochodowych	195
3. Subwencja wyrównawcza (część wyrównawcza subwencji ogólnej)	197
4. Dotacje celowe	200
4.1. Dotowanie wieloletnich programów rozwoju województwa	200
4.2. Dotowanie inwestycji realizowanych przez samorząd województwa	200
4.3. Zasady dotowania zadań realizowanych na mocy porozumień	201
4.4. Dotacje celowe z budżetu państwa dla województwa na zadania z zakresu administracji rządowej	201
4.5. Dotacje na finansowanie lub dofinansowanie niektórych zadań własnych	201
5. Uwagi końcowe i propozycje zmian	202
Rozdział X. DŁUG PUBLICZNY, DEFICYT BUDŻETOWY I PRZYCHODY BUDŻETOWE GMIN, POWIATÓW I WOJEWÓDZTW	207
1. Pojęcie długu publicznego jednostki samorządu terytorialnego	207
2. Pojęcia i rodzaje przychodów i rozchodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego	209
3. Pożyczki i kredyty jednostek samorządu terytorialnego	211
4. Finansowanie niedoboru budżetowego w trakcie roku budżetowego	213
5. Przychody jednostek samorządu terytorialnego związane z finansowaniem deficytu budżetowego w dłuższym okresie	214
6. Ustawowe ograniczenia dotyczące zadłużenia jednostki samorządu terytorialnego	215
7. Poręczenia i gwarancje	216
8. Obligacje samorządowe	216
9. Zagadnienia kompetencyjne w zakresie kształtowania długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego	221
Rozdział XI. WYDATKI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA PRAWNE	225
1. Ogólna charakterystyka zadań i wydatków jednostek samorządu terytorialnego	225
2. Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego w świetle ustawy o finansach publicznych	231
3. Podstawowe rozwiązania ustawy o zamówieniach publicznych	234
Rozdział XII. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — POJĘCIA, ZASADY, FORMY ORGANIZACYJNE	239
1. Źródła prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	239
2. Funkcje i charakter prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	242
3. Pojęcie budżetu jednostek samorządu terytorialnego i jego charakter prawny	243
4. Zasady budżetowe	246
4.1. Zasada równowagi budżetowej	246
4.2. Zasada zupełności budżetu	247
4.3. Zasada jedności budżetu	248
4.4. Zasada szczegółowości budżetu	248
4.5. Zasada specjalizacji budżetu	249
4.6. Zasada jawności budżetu	249

4.7. Zasada uprzedniości budżetu	249
4.8. Zasada rocznego okresu budżetowego	250
5. Formy organizacyjno-prawne gospodarki budżetowej samorządu terytorialnego	250
5.1. Uwagi ogólne	250
5.2. Jednostka budżetowa	250
5.3. Zakład budżetowy	251
5.4. Gospodarstwo pomocnicze	253
5.5. Środki specjalne	255
5.6. Fundusze celowe	256
5.7. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, fundusze gospodarki zasobem geodezyjnym i kartograficznym	257
5.8. Inne formy organizacyjno-prawne w sektorze rządowym i samorządowym	260
6. Klasyfikacja budżetowa w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	262
6.1. Pojęcie i znaczenie klasyfikacji budżetowej	262
6.2. Działy budżetowe	264
6.3. Rozdziały budżetowe	265
6.4. Paragrafy dochodów i paragrafy wydatków	265
7. Rachunkowość budżetowa jednostek samorządu terytorialnego	266
Rozdział XIII. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA PROCEDURALNE	271
1. Opracowanie projektu budżetu jednostki samorządu terytorialnego	271
2. Uchwalanie budżetu jednostki samorządu, uchwała budżetowa	274
3. Wykonywanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	277
4. Kontrola wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego	284
4.1. Uwagi ogólne	284
4.2. Uprawnienia kontrolne organu stanowiącego, komisja rewizyjna, absolutorium z tytułu wykonania budżetu	285
Rozdział XIV. KONTROLA I NADZÓR NAD DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO. DYSCYPLINA FINANSÓW PUBLICZNYCH	289
1. Pozycja, zadania i organy regionalnych izb obrachunkowych	289
2. Kontrola działalności finansowej jednostek samorządu przewidziana w ustawie o regionalnych izbach obrachunkowych i innych ustawach	293
3. Uwagi ogólne w sprawie nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego	297
4. Nadzór nad działalnością finansową jednostek samorządu terytorialnego sprawowany przez regionalną izbę obrachunkową	301
5. Skarga do sądu administracyjnego na rozstrzygnięcie nadzorcze oraz na uchwałę organu jednostki samorządu terytorialnego	304
6. Działalność opiniodawcza regionalnej izby obrachunkowej	307
7. Odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	309
SKOROWIDZ RZECZOWY	313